УДК 655.0025

О. М. КОСТИК

ПРО ПОЛІПШЕННЯ ПЛАНУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПОЛІГРАФІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Однією з основних умов підвищення ефективності виробництва є неухильне зниження собівартості продукції. В «Основних напрямах економічного і соціального розвитку СРСР на 1981—1985 роки і на період до 1990 року» для досягнення народногосподарських результатів намічено раціональне використання основних фондів, матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, посилення режиму економії, усунення втрат у народному господарстві, зниження собівартості продукції і робіт.

Основи управління собівартістю закладені в постанові ЦК КПРС Ради Міністрів СРСР «Про поліпшення планування і посилення дії господарського механізму на підвищення ефективності виробництва і якості роботи».

Велике значення у практичній реалізації зниження собівартості продукції має вдосконалення всієї економічної роботи, і перш за все, поліпшення планування, нормування, обліку й аналізу виробничих витрат. Необхідність вдосконалення планування собівартості продукції зумовлено зростанням ролі зниження собівартості продукції у розширеному соціалістичному відтворенні, постійною вимогою усунення недоліків існуючих методів планування. З правильним визначенням собівартості пов'язано вдосконалення оптових цін, встановлення прибутку та рентабельності виробництва, формування фондів економічного стимулювання. З допомогою собівартості співвиміряються виробничі результати, перевіряється ефективність планів, напрямів науково-технічного прогресу.

Економічно обгрунтоване визначення витрат на виробництво продукції у поліграфії має свої труднощі, які випливають з особливостей виробництва. Планування собівартості у поліграфічній промисловості має свої специфічні особливості, зумовлені характером продукції, відносинами між видавництвами та підприємствами, своєрідністю ціноутворення на поліграфічну продукцію, яке передбачає оцінку виміру не на готовий виріб, а на комплекси робіт (наприклад, набір книжково-журнальної продукції, набір газет, друк книжково-журнальної продукції і т. д.)

Аналіз практики господарювання свідчить, що можливості показника собівартості продукції у поліграфії використовують ще недостатньо для успішного вирішення питань економії трудових, матеріальних і технічних ресурсів. Собівартість друкованої продукції, зокрема книг, залишається порівняно високою. Наприклад, за останні роки за даними Львівської книжкової фабрики «Атлас» витрати на карбованець товарної продукції залишаються у межах карбованця. Оскільки зниження собівартості продукції — основне джерело росту прибутків і рентабельності виробництва, пошук резервів зниження собівартості, вдосконалення планування сьогодні набуває першорядного значення.

Для виявлення резервів зниження собівартості продукції доцільно використовувати дані структури витрат на виробництво, приділяючи увагу перш за все тим елементам витрат, які в структурі витрат на виробництво займають значну питому вагу. Спостерігається тенденція до зростання матеріальних витрат на карбованець товарної продукції. В об'єднанні «Поліграфкнига» Держкомвидаву УРСР вони склали: в 1977 р. — 19,9 коп., в 1978 р. — 21,3 коп., в 1979 р. — 21,9 коп., в 1980 р. — 21,95 коп. Висока питома вага витрат на матеріали у повній собівартості товарної продукції, з одного боку, зумовлена специфікою поліграфічного виробництва, з другого тим, що у ряді випадків на підприємствах недостатній контроль за використанням допоміжних матеріалів, незадовільний стан нормування витрат на виробництво.

В справі зниження собівартості продукції важливим є забезпечення стабільності планів. Аналіз практики планування на поліграфічних підприємствах засвідчує, що ця вимога не дотримується, замовлення змінюються не лише протягом року, а й в місячному тематичному плані. При плануванні собівартості продукції (книг) за основу беруть середні показники: середній тираж, середній обсяг, тобто планується собівартість знеособленої продукції; планування здійснюється на основі звітних даних роботи підприємства за звітний період. Не забезпечується зв'язок між тематичним і техніко-економічним плануванням. За рік завантаження і виконання планового завдання вирівнюється внаслідок оперативних заходів щодо завантаження і забезпечення виконання економічних показників, проте в цілому планування собівартості утруднене.

Планування собівартості продукції — творчий процес, у результаті якого виявляються можливості впровадження прогресивної техніки, технології і організації виробництва, які повинні забезпечувати бажані кінцеві результати. Важливе значення у встановленні величини зниження собівартості продукції мають способи розрахунку розміру витрат на 1 крб. продукції. Тепер основним способом визначення зниження собівартості продукції є розрахунок за техніко-економічними факторами. Розмір зниження витрат знаходять на основі рівня витрат на 1 крб. товарної продукції, що склався у звітному періоді. Такий спосіб не сприяє повному виявленню внутрішніх резервів підприємства і усуненню втрат. Необхідно побудувати систему розрахунку так, щоб вона враховувала досягнення підприємства у галузі техніки, технології та організації виробництва на даний плановий період. При визначенні рівня витрат слід орієнтуватися не на рівень, досягнутий за звітний період, а на прогресивні нормативи.

Одна з передумов поліпшення планування собівартості — одержання достовірної інформації про умови виробництва, обсяг, структуру продукції. Планові розрахунки собівартості продукції лише тоді обгрунтовані, коли їх складають на основі конкретної виробничої програми, узгодженої з планом забезпечення матеріальними та трудовими ресурсами. Вихідну інформацію для планування собівартості беруть також з даних обліку витрат на виробництво.

У зв'язку з цим велике значення має поліпшення обліку витрат. Проте на багатьох підприємствах галузі облік витрат відірваний від їх планування. Для тісного взаємозв'язку обліку витрат з плануванням собівартості продукції слід створити єдину систему планування, обліку та калькулювання витрат, яка б грунтувалась на нормативній документації з обліку витрачання матеріалів, заробітної плати. Створення такої системи можливе за наявності на підприємстві налагодженого нормативного господарства, при застосуванні обчислювальної техніки.

Ще одним не менш важливим напрямом вдосконалення планування собівартості продукції є застосування нормативного методу планування. Безпосередньо у процесі виробництва продукції за допомогою чітко організованої системи контролю й обліку відхилень від діючих норм виявляють причини цих відхилень, здійснюють поточний контроль за якістю норм, зниження собівартості, виявляються внутрівиробничі резерви. При цьому поліпшується інформаційне забезпечення аналізу виконання плану щодо зниження собівартості, підвищується загальний рівень економічної роботи на підприємствах. Нормативний метод створює можливість вибору оптимального варіанта проходження конкретного замовлення. Умови впровадження нормативного методу на поліграфічних підприємствах такі:

1. Зв'язок між тематичним і техніко-економічним плануванням.

2. Створення нормативного господарства (напружений план підприємства неможливо розробити без відповідної нормативної бази, яку використовують як при складанні плану за собівартістю продукції, так і планів виробництва, праці і т. д. При відсутності такої бази неминучі прорахунки в плануванні та результатах виробничо-господарської діяльності);

3. Спеціалізація виробництва. Важливе створення такої первинної документації за нормативним методом, яка б забезпечила відображення всіх особливостей окремого замовлення, що можливі у процесі його виготовлення. Сукупність заходів, зв'язаних з впровадженням нормативного методу, утворюють систему управління собівартістю.

У зв'язку з великою трудомісткістю виконання розрахунків цей метод мало застосовується на підприємствах галузі. Отже, успішне його впровадження можливе лише в умовах застосування обчислювальної техніки.

Потрібно створити в рамках АСУП підсистему управління собівартістю, яка б дала змогу керувати виробничими витратами, процесом формування собівартості та забезпечила б взаємозв'язок планування, нормування, обліку й аналізу. Початковим етапом створення підсистеми є організація нормативного господарства на машинних носіях інформації. Досвід передових підприємств інших галузей показує, що тут необхідна автоматизація та механізація розрахунку норм, централізація нормативно-довідкової інформації, повнота представлення нормативних даних [2, 3].

Особлива роль відводиться своєчасному внесенню змін у систему норм і нормативів. При цьому забезпечується обгрунтованість

планування виробничих витрат, облік відхилень від встановлених норм.

Розробкою проблеми автоматизації планових розрахунків займається ряд науково-дослідних установ. Деякий досвід в цьому питанні є і в поліграфії. У складі впровадженої УНДІПП АСУП «Атлас» розроблена за участю автора задача «Розрахунок нормативної собівартості виготовлення замовлення». Вона охоплює прямі витрати, які складаються з заробітної плати виробничих робітників основного виробництва й основних матеріалів, що нормуються за замовленням. Крім того, розраховані допоміжні матеріали, основна заробітна плата не врахована на замовлення, витрати на утримання та експлуатацію устаткування, загальноцехові витрати. Визначена повна нормативна собівартість. Результати розв'язання задачі необхідні для обгрунтування рентабельності замовлень, аналізу виконання плану випуску продукції в цехах підприємства, виявлення резервів зниження собівартості продукції.

Як бачимо, зроблена спроба автоматизованого розрахунку собівартості продукції. Її слід розглядати з такими задачами, як «Розрахунок кошторису витрат на виробництво», «Розрахунок значення собівартості продукції по техніко-економічних факторах».

Ми зупинилися на деяких питаннях поліпшення планування собівартості продукції, однак для формування більш конкретних шляхів вдосконалення планування поліграфічної продукції необхідні дальші дослідження. На наш погляд, лише комплексний підхід до вирішення цього питання: застосування обчислювальної техніки та сучасних методів організації обробки інформації, єдиної нормативної бази, єдиної системи планування, обліку та калькулювання витрат дасть змогу значно поліпшити планування собівартості продукції на поліграфічних підприємствах, а показник собівартості перетворити в необхідний інструмент роботи підприємств.

Список літератури: 1. Матеріали XXVI з'їзду КПРС. — К.: Політвидав. України, 1981. 2. *Волков А. С.* Автоматизация учета себестоимости продукции. — Бухгалтерский учет, 1981, № 5. 3. *Лученко К. Ф.* Планирование себестоимости продукции в машиностроении. — К.: Наукова думка, 1980.

The paper describes planning of printed matter costs. Ways of improving planning are suggested. Improved planning is dependent on ACYII performance.

Стаття надійшла в редколегію 12. 04. 82